

Egzemplarz nr 1.

Tm 2-ca Prezydenta Miasta Poznania
.....
oznaczenie Prezydenta, zastępcy
Prezydenta, Sekretarza albo Skarbnika,
nadzorującego właściwy wydział

GKo-IX.1711.1.2024
znak sprawy

GKo_I_2024_1_002
numer kontroli

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Stan utrzymania cmentarzy komunalnych z uwzględnieniem miejsc pamięci oraz
grobownictwa wojennego
przedmiot kontroli

Podstawa prawna przeprowadzenia kontroli:

- art. 33 ust. 1, 3 i 5 w związku z art. 11a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2023 r. poz. 40),
- art. 35 ust. 2, w związku z art. 92 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U z 2024 r. poz. 107),
- zarządzenie NR 834/2020/P Prezydenta Miasta Poznania z dnia 12 listopada 2020 r. w sprawie zasad i trybów przeprowadzania kontroli z upoważnienia Prezydenta Miasta Poznania.

Jednostka kontrolowana: jednostka budżetowa Usługi Komunalne ul. Słowackiego 43A,
61-521 Poznań

nazwa i adres jednostki kontrolowanej

Okres objęty kontrolą: stan bieżący

Czynności kontrolne przeprowadzono w dniach: 6 maja – 19 czerwca 2024 r.

Tryb kontroli: kontrola planowa

WYNIKI KONTROLI

Podczas kontroli dokonano wizji na cmentarzach komunalnych Junikowo i Miłostowo. Sprawdzono utrzymanie miejsc, które w szczególności sposób upamiętniają walczących o wolność, poległych w wyniku działań wojennych, a także tych, którzy spoczywali kiedyś na innych cmentarzach i zostali ekshumowani do wspólnych mogił na cmentarzach komunalnych. Część skontrolowanych kwater i grobów włączona jest do grobownictwa wojennego utrzymywanego przez Usługi Komunalne w ramach podpisanego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim a Prezydentem Miasta Poznania Porozumienia.

Kontroli poddano:

1. Kwatery i groby ofiar bombardowań i nalotów niemieckich z czasów II wojny światowej.
2. Kwaterę ofiar bombardowań alianckich z 1944 r.
3. Kwaterę żołnierzy polskich.
4. Kwaterę żołnierzy radzieckich.
5. Kwaterę Żydowską.
6. Kwatery i groby Powstańców Wielkopolskich.
7. Kwaterę Żołnierzy Armii Krajowej.
8. Kwatery kombatanckie.
9. Pomnik Katyński.
10. Pomnik Bojowników o niepodległość ojczyzny.
11. Pojedyncze i zbiorowe mogiły poległych w czasie działań wojennych.
12. Miejsca upamiętniające ekshumacje z nieistniejących cmentarzy na terenie miasta Poznania.
13. Groby poległych w czerwcu 1956 r.
14. Aleje zasłużonych.

Ustalenia

Miejsca pamięci poddane kontroli zostały podzielone na dwie kategorie: podlegające grobownictwu wojennemu oraz pozostałe, które można uznać za miejsca pamięci. Utrzymanie oraz remonty pierwszej grupy odbywa się ze środków uzyskanych od Wojewody Wielkopolskiego. Co roku Usługi Komunalne za pośrednictwem Wydziału Gospodarki Komunalnej wnioskuje o daną kwotę na utrzymanie grobów oraz wykonanie koniecznych remontów. Groby wykazane w drugiej grupie nie mają już w tak klarowny sposób wskazanego podmiotu odpowiedzialnego za ich utrzymanie. Część z nich, jak np. tablice pamiątkowe postawione ze środków Miasta są w utrzymaniu UK, jednakże opieka nad pozostałymi miejscami pamięci ze środków jednostki może budzić wątpliwości. Niemniej do czasu rozwiązania powyższej kwestii, w celu właściwego utrzymania ważnych i symbolicznych miejsc, wskazane jest by UK kontynuował dotychczas prowadzone działania.

W celu rozwiązania problemu właściwego utrzymania grobów Powstańców Wielkopolskich Urząd Miasta Poznania podpisał pod koniec 2022 r. Porozumienie z Instytutem Pamięci Narodowej, w ramach którego odnawiane są zniszczone nagrobki znajdujące się w reprezentacyjnych częściach cmentarzy lub dokonuje się ekshumacji oraz kremacji szczątków ludzkich z zaniedbanych grobów a następnie składa się je w dedykowanym kolumbarium znajdującym się na cmentarzu Junikowo. Ostatnia tego typu uroczystość miała miejsce 16 lutego 2024 r.

Jednym z ważniejszych zadań koniecznych do wykonania, wskazanym już w poprzedniej kontroli w 2021 r., jest wprowadzenie jednolitego systemu oznakowania zawierającego informację o tym co dane miejsce upamiętnia, komu lub czemu jest poświęcone w celu podkreślenia jego rangi historycznej, umożliwienia powszechnej dostępności tych miejsc, a także spełnienia roli edukacyjnej dla młodszych pokoleń. Zgodnie z przekazanymi informacjami, Usługi Komunalne dokonały w 2024 r. analizy rynku i po konsultacji z Urzędem zleciły wykonanie wstępnego projektu graficznego. Założono, że każdy z cmentarzy będzie wyposażony w 250 szt. nośników. W przypadku konieczności dodania nowych oznakowań, będzie to możliwe w kolejnym etapie, sukcesywnie wg zgłaszanych lub stwierdzanych potrzeb.

Ocena

Kontrola wykazała ogólny dobry stan utrzymania cmentarzy komunalnych.

Znaleziono jednak miejsca pamięci, które potrzebują podjęcia działań na rzecz poprawy ich stanu. Nadmienić należy, że żadne z tych miejsc nie zagraża bezpieczeństwu odwiedzających cmentarze.

W celu poprawy powyższej sytuacji należy rozważyć stworzenie harmonogramu działań oraz wskazać instytucje, które miałyby lub powinny partycypować w kosztach tych działań i następnie systematycznie go realizować w miarę posiadanych środków. Wskazanie ww. instytucji dotyczy miejsc wymienionych w ustaleniach punkt II protokołu z kontroli z dnia 24 lipca 2024 r.

Działania podejmowane w ramach grobownictwa wojennego powinny być konsultowane z Wojewodą Wielkopolskim. Należy również kontynuować współpracę z Wydziałem Kultury Urzędu Miasta Poznania oraz z Instytutem Pamięci Narodowej w ramach ustawy o weteranach walk o wolność i niepodległość w zakresie renowacji i odnowienia niektórych obiektów.

Miejsca wymagające podjęcia odpowiednich działań wyszczególniono w zestawieniu w załączniku nr 1.

ZALECENIA¹

1. Wytypowanie z miejsc poddanych kontroli, określonych w ustaleniach punkt II protokołu z kontroli z dnia 24 lipca 2024 r. takich, które wg jednostki powinny znajdować się w utrzymaniu innego podmiotu, wraz ze wskazaniem takiego podmiotu.
2. Przygotowanie harmonogramu prac naprawczych miejsc pamięci wymienionych w załączniku nr 1 do wystąpienia pokontrolnego.

Pouczenie

Od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w 2 egzemplarzach:

- egzemplarz nr 1 – dla jednostki kontrolowanej - Usługi Komunalne,
- egzemplarz nr 2 – dla jednostki kontrolującej - Wydział Gospodarki Komunalnej.

Miejsce i data sporządzenia wystąpienia pokontrolnego: Poznań, 04 września 2024 r.

Informacje o podjętych działaniach w celu wykonania zaleceń pokontrolnych należy przedstawić Wydziałowi Gospodarki Komunalnej do dnia 29 listopada 2024 r.

ZASTĘPCZYNI
PREZYDENTA MIASTA POZNANIA

Natalia Werczyńska

.....
podpis Prezydenta, zastępcy
Prezydenta, Sekretarza albo
Skarbnika, nadzorującego właściwy
wydział

¹ Zalecenia formułuje się w wystąpieniu pokontrolnym, jeżeli zachodzi taka potrzeba.

Załącznik nr 1 do wystąpienia pokontrolnego z dnia 04 września 2024 r. dot. stanu utrzymania cmentarzy komunalnych z uwzględnieniem miejsc pamięci oraz grobownictwa wojennego

Miejsca wymagające podjęcia odpowiednich działań:

Miłostowo:

1. mogiła zbiorowa 20 osób – ofiar bombardowania Poznania z 1 września 1939 r. oraz prochy zmarłych w obozach koncentracyjnych (pole I kwatera B)
W 2023 r. wykonano nagrobek z ogrodzeniem. Do wymiany uszkodzony krzyż w ramach posiadanej gwarancji.

2. Kwatera żołnierzy polskich.

Część krzyży na kwaterze wymaga wyprostowania. Jeden ponownego montażu.

Krzyże oraz podesty znajdujące się z tyłu kwatery są obrosnięte mchem i posiadają czerwony nalot. W wielu miejscach napisy na krzyżach są nieczytelne.

W dwóch kwietnikach posadowionych przed pomnikiem znajdują się uschnięte rośliny.

3. Mogiła zbiorowa z nagrobkiem Powstańców Wielkopolskich Józefa Bartosza i Jana Kopy – odnowienia wymaga napis na nagrobku, stwierdzono delikatne pęknięcia na płycie nagrobka.

4. Grób wojenny z nagrobkiem Powstańca Wielkopolskiego Feliksa Racka - odnowienia wymaga napis na tabliczce upamiętniającej powstańca znajdującej się przy grobie.

5. Grób wojenny Edwarda Munko, pole 11- odnowienia wymagają napisy na grobie.

6. Grób wojenny Heleny Szurpit, pole 8 – do odnowienia napis na nagrobku.

7. Grób Czesława Klosa – do odnowienia napis na poziomej tabliczce.

8. Kwatera ofiar bombardowań alianckich z 1944 r. - obelisk upamiętniający ofiary bombardowań jest częściowo rozebrany i nieczytelny.

9. Zbiorowa mogiła szczątków mieszkańców Poznania pochowanych na dawnym cmentarzu ewangelickim Św. Pawła.

Do rozpatrzenia wykonanie nagrobka podobnego do znajdującego się obok na zbiorowej mogile mieszkańców Poznania pochowanych na dawnym cmentarzu ewangelickim Św. Krzyża przy ul. Naramowickiej.

10. Zbiorowa mogiła szczątków mieszkańców Poznania pochowanych na dawnym cmentarzu ewangelickim przy u. Jawornickiej w Poznaniu.

Do rozpatrzenia wykonanie nagrobka podobnego do znajdującego się obok na zbiorowej mogile mieszkańców Poznania pochowanych na dawnym cmentarzu ewangelickim Św. Krzyża przy ul. Naramowickiej.

11. Pomnik Bojowników o niepodległość ojczyzny - alejka z kostki brukowej prowadząca do pomnika jest zniszczona – do odnowienia.

12. Pojedyncze groby Powstańców Wielkopolskich – niektóre postawione przy grobach tabliczki pamiątkowe są nieczytelne.

Junikowo:

1. Grób Feliksa Niemczewskiego, uczestnik Czerwca 56 r. – grób wraz z napisem wymaga umycia.

2. Grób Kazimierza Wieczorka, uczestnik Czerwca 56 r. – do odnowienia napis na grobie.

3. Kwatery Powstańców Wielkopolskich:

- maszty wykazują początki korozji,

- część tabliczek informujących o Powstańcach jest nieczytelna,

- tablice informujące o kwaterach nie są jednorodne.
4. Kwatera Żołnierzy Armii Krajowej – do oczyszczenia zarośnięty mchem cokół pomnika.
 5. Pomnik Katyński 1940 - na krzyżu widoczne są liczne pęknięcia, które wymagają podjęcia działań naprawczych. Odnowienia wymaga tablica umieszczona na krzyżu oraz jego cokół. Płyty okalające ołtarz, szczególnie z tyłu są popękane.
 6. Kwatera kombatancka - do przycięcia roślinność okalająca kamień upamiętniający kombatanatów.